

Til lovforslag nr. L 66. Betænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 9. december 2003

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler samt om Folkeuniversitetet (folkeoplysningsloven) og lov om ungdomsskoler

(Frivilliggørelse af folkeoplysningsudvalgene)

[af undervisningsministeren (Ulla Tørnæs)]

1. Ændringsforslag

Det Radikale Venstres medlem af udvalget har stillet 6 ændringsforslag til lovforslaget.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 6. november 2003 og var til 1. behandling den 18. november 2003. Lovforslaget blev efter 1. behandling henviset til behandling i Uddannelsesudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 3 møder.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og den 7. november 2003 sendte undervisningsministeren de indkomne høringssvar samt et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget 1 skriftlig henvendelse fra Kommunernes Landsforening.

Undervisningsministeren har over for udvalget kommenteret den skriftlige henvendelse til udvalget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 15 spørgsmål til undervisningsministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret. 7 af udvalgets spørgsmål og undervisningsministerens svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

3. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et *mindretal* i udvalget (V, DF og KF) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *flertal* i udvalget (S, SF, RV, EL og KD) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men vil stemme for de stillede ændringsforslag.

Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres og Kristendemokraternes medlemmer af udvalget finder, at muligheden for at nedlægge folkeoplysningsudvalgene kan føre til en forringelse af det lokale demokrati, en svækkelse af den direkte brugerindflydelse og ringere vilkår for lokal forankring af folkeoplysningsarbejdet.

Endvidere vil nedlæggelse af folkeoplysningsudvalgene føre til, at der ikke længere er en »armslængde« mellem kommunalbestyrelsen og den enkelte folkeoplysende aktivitet. Det vil ikke mindst være de små foreninger, der bliver

klemte i spillet om ressourcerne og de gode forhold, hvis folkeoplysningsudvalgene nedlægges.

Partierne finder det ikke godt gjort under udvalgsbehandlingen, at der skulle være tale om et krav fra kommunernes side, jf. undervisningsministerens svar på spørgsmål 1. Partierne ser lovforslaget som et udslag af en ideologi, der sætter kommunernes ret til frit valg over borgernes ret til direkte medindflydelse, og kan derfor ikke støtte lovforslaget.

Enhedslistens medlem af udvalget mener, at lokalt demokrati er meget centralt, og at kommunerne skal inddrage beboerne og foreningerne i, hvordan bl.a. kultur- og fritidspolitikken tilrettelægges. Der kan siges meget om, hvorvidt de eksisterende folkeoplysningsudvalg egentlig inddrager mange nok. Der kan siges meget om, hvordan de foreningsløse får mulighed for at komme til orde, når det gælder tilrettelæggelsen af den lokale kultur- og fritidspolitik. Enhedslisten vil gerne diskutere, hvordan man kan udvide og udbrede det lokale demokrati. Men det er noget pjat at lave en lov, der giver mulighed for at nedlægge folkeoplysningsudvalgene, når Undervisningsministeriet mener, at de skal bevares.

Enhedslisten kan ikke se nogen bedre reelle alternativer til folkeoplysningsudvalgene i lovforslaget, og Enhedslisten mener, at folkeoplysning er en væsentlig forudsætning for folkestyre. Derfor kan Enhedslisten ikke støtte lovforslaget.

4. Ændringsforslag med bemærkninger

Ændringsforslag

Af et mindretal (RV), tiltrådt af et mindretal (S, SF, EL og KD)

Til § 1

1) I den under nr. 1 foreslåede ændring af § 8, stk. 3, indsættes som 4. pkt.: »Er der ikke nedsat et folkeoplysningsudvalg, sker fastsættelsen af de nærmere retningslinjer efter høring af de berørte brugere.«
[Krav om høring af berørte brugere]

2) I den under nr. 2 foreslåede affattelse af § 22, stk. 4, indsættes som 4. pkt.: »Er der ikke nedsat et folkeoplysningsudvalg, træffes beslutningen efter høring af de berørte brugere.«
[Krav om høring af de berørte brugere]

3) I det under nr. 4 foreslåede § 24, stk. 3, indsættes som 2. pkt.: »Er der ikke nedsat et folkeoplysningsudvalg, træffes beslutningen efter stk. 1 og 2 efter høring af de berørte brugere.«
[Krav om høring af berørte brugere]

4) I den under nr. 5 foreslåede affattelse af § 25, stk. 6, indsættes som 2. pkt.: »Er der ikke nedsat et folkeoplysningsudvalg, skal de berørte brugere høres, før kommunalbestyrelsen træffer beslutning efter stk. 5, nr. 4.«
[Krav om høring af berørte brugere]

5) I det under nr. 6 foreslåede § 26, stk. 4, indsættes som 2. pkt.: »Er der ikke nedsat et folkeoplysningsudvalg, træffes beslutningen efter stk. 1-3 efter høring af de berørte brugere.«
[Krav om høring af berørte brugere]

6) I den under nr. 7 foreslåede affattelse af § 33, stk. 4, indsættes som 3. pkt.: »Er der ikke nedsat et folkeoplysningsudvalg, træffes beslutningen efter høring af de berørte brugere.«
[Krav om høring af berørte brugere]

Bemærkninger

Til nr. 1-6

Ændringsforslagene skal sikre, at den høring af de berørte brugere, der i dag sker gennem folkeoplysningsudvalgene, også gennemføres, hvor der ikke er nedsat et folkeoplysningsudvalg. Ved »berørte brugere« forstås folkeoplysende foreninger, som har modtaget tilskud eller fået anvist lokaler og/eller udendørsanlæg i det nærmest foregående år.

Tjóðveldisflokkurinn, Inuit Ataqatigiit og Simut var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen. Der gøres opmærksom på, at et flertal eller et mindretal i udvalget ikke altid vil afspejle et flertal/mindretal ved afstemning i Folketingssalen.

Else Winther Andersen (V) fmd. Gitte Lillelund Bech (V) Christian Lund Jepsen (V)

Tina Nedergaard (V) Louise Frevert (DF) Karina Sørensen (DF) Helle Sjelle (KF)

Else Theill Sørensen (KF) Bodil Kornbek (KD) Carsten Hansen (S) Bjarne Laustsen (S)

Jeppe Kofod (S) Lene Jensen (S) Thomas Adelskov (S) Aage Frandsen (SF)

Marianne Jelved (RV) nfm. Pernille Rosenkrantz-Theil (EL)

Tjóðveldisflokkurin, Inuit Ataqatigiit og Siumut havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	55*	Enhedslisten (EL)	4
Socialdemokratiet (S)	52	Kristendemokraterne (KD)	4
Dansk Folkeparti (DF)	22	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	16	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	12	Siumut (SIU)	1
Det Radikale Venstre (RV)	9	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	2

* Heraf 1 medlem valgt på Færøerne

Bilag 1

Oversigt over bilag vedrørende L 66

Bilagsnr.	Titel
1	Høringssvar samt høringsnotat, fra undervisningsministeren
2	Udkast til tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
3	Tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
4	Spm. 1 om frivilliggørelse af folkeoplysningsudvalget, til undervisningsministeren
5	Spm. 2 om borgernes ret til åbenhed og offentlighed, til undervisningsministeren Spm. 3 om demokratisk rettighed, til undervisningsministeren Spm. 4 om åbenhed og offentlighed i forbindelse med nedlæggelse af folkeoplysningsudvalget, til undervisningsministeren Spm. 5 om frihed til at tilrettelægge folkeoplysningsudvalgenes arbejde efter lokale behov, til undervisningsministeren Spm. 6 om åbenhed og offentlighed, til undervisningsministeren Spm. 7 om kommunalbestyrelsernes kompetence til at træffe afgørelser i enhver sag, til undervisningsministeren Spm. 8 om konsekvensen af lovforslaget, til undervisningsministeren Spm. 9 om indstilling til kommunalbestyrelsen om de nærmere retningslinjer for anvendelse af de særlige puljemidler, til undervisningsministeren Spm. 10 om høring af folkeoplysningsudvalget, til undervisningsministeren Spm. 11 om valgfrihed for det enkelte menneske henholdsvis for kommuner, til undervisningsministeren
6	Spm. 12, om der med frivilliggørelsen af folkeoplysningsudvalgene er tale om et tilbageskridt eller fremskridt for det lokale demokrati, til undervisningsministeren Spm. 13, om der med frivilliggørelsen af folkeoplysningsudvalgene vil ske en styrkelse eller svækkelse af den lokale forankring af folkeoplysningsaktiviteter, til undervisningsministeren Spm. 14, om det ikke vil være et brud på princippet om armslængde mellem kommunalpolitikkerne og de lokale foreninger, hvis en kommune vælger ikke at have et folkeoplysningsudvalg, til undervisningsministeren
7	Svar på spm. 2 om borgernes ret til åbenhed og offentlighed, fra undervisningsministeren Svar på spm. 3 om demokratisk rettighed, fra undervisningsministeren Svar på spm. 4 om åbenhed og offentlighed i forbindelse med nedlæggelse af folkeoplysningsudvalget, fra undervisningsministeren Svar på spm. 5 om frihed til at tilrettelægge folkeoplysningsudvalgenes arbejde efter lokale behov, fra undervisningsministeren Svar på spm. 6 om åbenhed og offentlighed, fra undervisningsministeren Svar på spm. 7 om kommunalbestyrelsernes kompetence til at træffe afgørelser i enhver sag, fra undervisningsministeren Svar på spm. 8 om konsekvensen af lovforslaget, fra undervisningsministeren Svar på spm. 9 om indstilling til kommunalbestyrelsen om de nærmere retningslinjer for anvendelse af de særlige puljemidler, fra undervisningsministeren

Bilagsnr.	Titel
	Svar på spm. 10 om høring af folkeoplysningsudvalget, fra undervisningsministeren
	Svar på spm. 11 om valgfrihed for det enkelte menneske henholdsvis for kommuner, fra undervisningsministeren
8	Svar på spm. 12, om der med frivilliggørelsen af folkeoplysningsudvalgene er tale om et tilbageskridt eller fremskridt for det lokale demokrati, fra undervisningsministeren
	Svar på spm. 13, om der med frivilliggørelsen af folkeoplysningsudvalgene vil ske en styrkelse eller svækkelse af den lokale forankring af folkeoplysningsaktiviteter, fra undervisningsministeren
	Svar på spm. 14, om det ikke vil være et brud på princippet om armslængde mellem kommunalpolitikere og de lokale foreninger, hvis en kommune vælger ikke at have et folkeoplysningsudvalg, fra undervisningsministeren
9	Svar på spm. 1 om frivilliggørelse af folkeoplysningsudvalget, fra undervisningsministeren
10	Henvendelse af 1/12-03 fra Kommunernes Landsforening
11	Spm. 15 om kommentar til henvendelse af 1/12-03 fra Kommunernes Landsforening, til undervisningsministeren
12	Meddelelse om ændringsforslag fra Det Radikale Venstre
13	1. udkast til betænkning
14	Svar på spm. 15 om kommentar til henvendelse af 1/12-03 fra Kommunernes Landsforening, fra undervisningsministeren

Bilag 2

Nogle af udvalgets spørgsmål og undervisningsministerens svar herpå

Spørgsmål nr. 1 og svaret herpå er optrykt efter ønske fra Socialdemokratiets medlemmer af udvalget.

Spørgsmål nr. 2, 3, 4, 5, 9 og 15 og svarene herpå er optrykt efter ønske fra Venstres medlemmer af udvalget.

Spørgsmål 1:

Ministeren bedes oplyse, hvilke kommuner der i besvarelsen af indenrigs- og sundhedsministerens »frihedsbrev« fra januar 2002 har peget på muligheden for frivilliggørelse af folkeoplysningsudvalget.

Svar:

Jeg kan oplyse, at det er Skjern, Ærøskøbing og Åskov kommuner.

Spørgsmål 2:

Mener ministeren, at åbenhed og offentlighed skal være en ret for borgerne?

Svar:

Jeg mener, at der skal være størst mulig åbenhed og offentlighed i forvaltningen og i de politiske beslutningsprocesser. Det gælder også om de forhold, som lovforslaget angår.

Spørgsmål 3:

Hvis ministeren mener, at åbenhed og offentlighed skal være en demokratisk rettighed, hvorfor går lovforslaget så ud på, at de kommunalbestyrelser, der har beslutningsretten, også selv skal afgøre, hvorvidt åbenheden skal være der eller ikke?

Svar:

For langt de fleste kommuner vil det givetvis være rigtigt at bevare den nuværende struktur, hvor et folkeoplysningsudvalg inddrager alle interessenter i beslutningerne, men i andre kommuner vil beslutningsprocessen sagtens kunne gennemføres til alles tilfredshed gennem den bestående udvalgsstruktur.

Jeg er en stor tilhænger af det kommunale selvstyre og har stor respekt for de folkevalgte politikere, der styrer og leder kommunerne. I kommunerne er de politikere, der træffer beslutningerne, faktisk tæt på borgerne, og de skal selvfølgelig stå til ansvar for de beslutninger, der træffes, uanset om de træffes i kommunalbestyrelsen, i økonomiudvalget eller et stående udvalg, eller om de træffes andre steder i den kommunale administration.

Jeg kan tilføje, at lovgivningen om kommunernes styrelse efter min opfattelse sikrer, at der vil være åbenhed og offentlighed om kommunernes opgavevaretagelse, også på folkeoplysningsområde.

Spørgsmål 4:

Finder ministeren, at det vil fremme opfyldelsen af regeringens ønske om åbenhed, såfremt lovforslaget i en række kommuner betyder nedlæggelse af folkeoplysningsudvalget?

Svar:

Lovforslaget tilsigter at give den enkelte kommunalbestyrelse en mulighed for at kunne træffe beslutning om ikke at nedsætte et folkeoplysningsudvalg. Der er således ikke et krav om, at man skal ændre udvalgsstrukturen, og at man skal nedlægge folkeoplysningsudvalget.

Jeg opfordrer derfor også til, at man i de kommuner, hvor udvalget har fungeret godt og tilfredsstillende for både kommunen og udvalget, fastholder den nugældende struktur. Jeg forventer derfor også, at hovedparten af kommunerne fortsat vil nedsætte folkeoplysningsudvalg til at forestå administrationen af loven.

Jeg henviser i øvrigt til svaret på spørgsmål 3.

Spørgsmål 5:

I lovforslagets bemærkninger begrundes forslaget bl.a. med, at sektorlovgivningen (om forskellige råd og udvalg) ikke tager højde for forskellige kommunerne imellem. Hvorfor går lovforslaget så ikke ud på at skabe større frihed til

at tilrettelægge folkeoplysningsudvalgenes arbejde efter, hvad der lokalt er behov for?

Svar:

Lovforslaget indebærer, at kommunalbestyrelsen får frihed til at beslutte, om den vil nedsætte et folkeoplysningsudvalg eller ikke.

Bestemmelserne om udvalgets medlemssammensætning m.v., opretholdes således, at kommunerne er forpligtede til at følge disse regler, hvis kommunalbestyrelsen vælger at nedsætte et folkeoplysningsudvalg.

Derved sikres det, at der forbliver klarhed over, hvad et folkeoplysningsudvalg er, og hvilke opgaver det varetager. Kommunerne, de folkeoplysende foreninger mv. og borgerne bliver på den måde sparet for en mulig usikkerhed om, hvad der er folkeoplysningsudvalgets opgave, og hvad der er kommunalbestyrelsens opgave.

Hvis man lokalt vælger at nedlægge folkeoplysningsudvalget vil der tilsvarende være klarhed over, hvad der gælder, idet man derved falder tilbage på de almindelige kommunale styrelsesregler

De opgaver, som folkeoplysningsudvalget aktuelt varetager, skal fortsat løses enten af kommunalbestyrelsen eller af et folkeoplysningsudvalg, som kommunalbestyrelsen vælger at nedsætte med den nye hjemmel i folkeoplysningsloven. Det bliver kommunalbestyrelsens ansvar at træffe en beslutning med hensyn til organiseringen af opgaveløsningen inden for disse rammer.

Spørgsmål 9:

Ifølge den gældende lov skal folkeoplysningsudvalget afgive indstilling til kommunalbestyrelsen om de nærmere retningslinjer for anvendelse af de særlige puljemidler i henhold til lovens § 8, stk. 2 (10 pct.-midlerne). Såfremt en kommune beslutter at nedlægge folkeoplysningsudvalget, kan det pågældende kommunale udvalg selv fastsætte sådanne retningslinjer uden nogen form for høring eller offentlighed. Er dette i overensstemmelse med regeringens ønsker om folkeoplysningens frihed?

Svar:

Hvis en kommunalbestyrelse vælger ikke at nedsætte et folkeoplysningsudvalg, vil de opgaver, som folkeoplysningsudvalget aktuelt har varetaget, skulle løses af kommunalbestyrelsen i

overensstemmelse med de almindelige kommunalretlige regler.

I den forbindelse bemærkes, at kommunalbestyrelsen har generel adgang til at nedsætte særlige udvalg, jf. den kommunale styrelseslovs § 17, stk. 4, der kan bestå af kommunalbestyrelsesmedlemmer og andre, herunder ansatte i den kommunale administration. Særlige udvalg kan enten have forberedende eller rådgivende funktioner for kommunalbestyrelsen, økonomiudvalget eller et stående udvalg eller tillægges beslutningskompetence inden for et bestemt, nærmere afgrænset område.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at hvis der ikke er nedsat et folkeoplysningsudvalg, har kommunalbestyrelsen ansvaret for offentliggørelse af regler og retningslinier om tilskud til virksomhed inden for folkeoplysningslovens område, om anvendelse af offentlige lokaler og udendørsanlæg og om anvendelsen af 10 pct. puljen til debatskabende aktiviteter.

Jeg henviser i øvrigt til svarene på spørgsmål 2-4.

Spørgsmål 15:

Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 1. december 2003 fra Kommunernes Landsforening, jf. L 66 – bilag 10.

Svar:

KL foreslår, at det skal være muligt for kommunalbestyrelsen, hvis den ønsker det, at bevare en del af brugerindflydelsen på området, også i de situationer hvor folkeoplysningsudvalget ønskes nedlagt. KL ønsker derfor lovhjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan nedsætte et nævn eller udvalg, der efter lokal bestemmelse varetager en del af folkeoplysningsudvalgets hidtidige opgaver.

Lovforslaget indebærer i overensstemmelse med anbefalingerne i rapporten fra Udvalget vedrørende kommunale råd og nævn mv., at kommunalbestyrelsen får frihed til at beslutte, om den vil nedsætte et folkeoplysningsudvalg eller ikke og dermed indrette forvaltningen under hensyntagen til målsætningerne om enkelhed og effektivitet i opgaveløsningen (frivillighedsprincippet).

Lovforslaget lægger således op til en enkel og overskuelig struktur for at undgå uklare og

Bilag til bet. o. lovf. vedr. folkeoplysende voksenundervisning m.v.

usikkerhed med hensyn til kompetencefordelingen på området.

Lovforslaget vil i øvrigt, som det også indirekte fremgår af KL's henvendelse, også indebære, at kommunalbestyrelser, som ønsker at nedlægge folkeoplysningsudvalget, har mulighed for efter lov om kommunernes styrelse at nedsætte rådgivende udvalg el.lign. med brugerrepræsentation eller særlige udvalg efter § 17, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse, med forberedende, rådgivende funktioner eller beslutningsret inden for et bestemt, nærmere afgrænset område som f.eks. støtte efter folkeoplysningsloven. Et særligt udvalg kan derimod – som det også er anført i KL's henvendelse – ikke tillægges almindelige administrerende funktioner. Hvis en kommunal-

bestyrelse ønsker sådanne funktioner tillagt et besluttende organ med brugerrepræsentation, vil bevarelsen af folkeoplysningsudvalget efter min opfattelse være en hensigtsmæssig løsning.

Lovforslaget vil derfor sammen med de muligheder, der findes efter den almindelige kommunale styrelseslovgivning, give kommunalbestyrelserne flere, gode muligheder for at vælge den lokalt mest hensigtsmæssige model på dette område.

Jeg kan derfor ikke tilslutte mig KL's forslag.

Jeg henviser i øvrigt til mit svar af 28. november 2003 på det af Folketingets Uddannelsesudvalg i brev af 25. november 2003 (L 66 – bilag 5) stillede spørgsmål 5.